

Gerard Kramer

Hapaxen bij Paulus

WoordStudie

1 Timotheüs 1:4-14

Voordat u denkt dat ik in deze studie ga fantaseren over de beoefening van een excentriek gezelschapsspel in de brieven van Paulus, zal ik u uit de droom helpen. Hapaxen is het meervoud van hapax, en hapax is het Griekse woord voor ‘eenmaal’. Als een auteur een woord slechts eenmaal gebruikt, zeggen taalgeleerden – ook als zij Nederlands spreken en schrijven – dat dit woord bij die auteur een hapax is. Het kan zelfs zover gaan dat het verder helemaal nergens meer voorkomt. Dan is pas echt sprake van een hapax!

Hapaxen in 1 Timotheüs 1

Paulus was een taalvirtuoos. Hij vormde met het grootste gemak Griekse woorden die we met recht hapaxen mogen noemen. Hij gebruikt ze slechts eenmaal, en dan ook als enige schrijver van het Nieuwe Testament. Soms komt zo’n hapax van Paulus verder zelfs helemaal nergens voor. Hier ziet u de hapaxen die ik vond in het eerste hoofdstuk van zijn eerste brief aan Timotheüs.

(1:4) ‘Twistvragen’ is het meervoud van Gr. *ekzètèsis*, dat in het N.T. alleen hier voorkomt. Het is praktisch een synoniem met het iets kortere Gr. *zètèsis*, dat als ‘woordenstrijd’ vertaald is in Johannes 3:25 (zie verder Hand. 15:2, 7 ‘redetwist’; 25:20 ‘onderzoek’; 1 Tim. 6:4; 2 Tim. 2:23 ‘twistvragen’ en Tit. 3:9 ‘twistvragen’). Beide woorden zijn verwant met Gr. *zètèma*, ‘twistvraag’ (zie Hand. 15:2; 18:15; 23:29; 25:19; 26:3).

(1:9) ‘Vadermoorders’ en ‘moedermoorders’ zijn het meervoud van resp. Gr. *patrolooias* en *mètrolooias*. Beide woorden komen in het N.T. alleen hier voor. Overigens zou het, blijkens de Griekse aanduidingen, kunnen gaan om mensen die hun vader of moeder niet doden, maar slaan (Gr. *aloaoo*) en daarmee onteren. Deze interpretatie lijkt logischer, gelet op de hierna volgende categorie. ‘Doodslagers’ is het meervoud van Gr. *androfonos*, dat letterlijk ‘mannenmoordenaar’ betekent en in het N.T. alleen hier voorkomt. Al in het heidense Grieks kreeg het de algemene betekenis ‘moordenaar’.

(1:10) ‘Mensenrovers’ is het meervoud van Gr. *andrapodistès*, dat in het N.T. alleen hier voorkomt. Zo iemand roofde mensen met het doel hen als slaven (Gr. *andrapoda*, een woord dat in het N.T. niet voorkomt) te verkopen.

(1:10) ‘Meinedigen’ is het meervoud van Gr. *epiorkos*, dat in het N.T. alleen hier voorkomt. Zie voor het verwante werkwoord – Gr. *epiorkeoo* – Matteüs 5:33 (‘een valse eed zweren’, ‘meineed plegen’).

(1:11) *het evangelie van de heerlijkheid van de gelukkige God*: Hier gaat eigenlijk niet om één uniek woord, maar om een unieke combinatie van woorden. Van ‘het evangelie van de heerlijkheid van de gelukkige God’ is namelijk alleen hier sprake, maar vergelijk de term ‘het evangelie van de heerlijkheid van Christus, Die het beeld van God is’ (2 Kor. 4:4).

Het woord ‘heerlijkheid’ (Gr. *doxa*) is datgene wat God tot God maakt, Zijn wezen, Zijn ‘tentoongespreide voortreffelijkheid’. Gods heerlijkheid schijnt of straalt, en wordt dus waargenomen. Het woord *doxa* betekent oorspronkelijk namelijk ‘glans’, ‘schijnsel’; vgl. plaatsen als Lukas 2:9 (‘de heerlijkheid van de Heer omscheen hen’); Handelingen 22:11 (‘Toen ik nu vanwege de heerlijkheid van dat licht niet kon zien’); 2 Korinthiërs 4:6 (‘de lichtglans van de kennis van de heerlijkheid van God’); Hebrëeën 1:3 (‘de uitstraling van Zijn heerlijkheid’); Openbaring 18:1 (‘en de aarde werd verlicht door zijn heerlijkheid’); Openbaring 21:23 (‘want de heerlijkheid van God verlichtte haar en haar lamp is het Lam’).

‘Van de heerlijkheid van de gelukkige God’ kan worden opgevat als een genitivus qualitatis of obiectivus bij ‘het evangelie’, d.w.z. dat het evangelie *gekenmerkt wordt* door de heerlijkheid van de gelukkige God, of dat het als *hoofdonderwerp* de heerlijkheid van de gelukkige God heeft. Ik heb een lichte voorkeur voor die laatste optie: in het evangelie wordt ten diepste de heerlijkheid van de gelukkige God gepresenteerd, zoals die zichtbaar werd in de Persoon en het werk van Christus. De combinatie ‘de gelukkige God’ (Gr. *ho makarios theos*) komt alleen hier voor; vgl. echter 1 Timotheüs 6:15, waar God wordt omschreven als ‘de gelukkige en enige Heerser, de Koning der koningen en Heer der heren’.

(1:13) 'Vervolger' is Gr. *dioktès* en komt in het N.T. alleen hier voor. Het is gevormd van het werkwoord *diokoo*, dat 'vervolgen' betekent. Paulus doelt hier op de tijd dat hij de christenen vervolgde (zie Hand. 9:4-5; 22:4, 7-8; 26:14-15; 1 Kor. 15:9; Gal. 1:13, 23; Fil. 3:6).

(1:14) De term 'Is meer dan overvloedig geweest' is de weergave van Gr. *huperepleonasen*, een aoristus van *huperpleonazoo*, dat in het N.T. alleen hier voorkomt. Het versterkende voorvoegsel 'huper' kan in het Latijn en in het Nederlands met 'super' worden weergegeven, dus: 'is super-overvloedig geweest'.

OudeSporen 2021

